

Irina Baehr-Alexandrowskyn esitelmä Karjalan tasavallan Kansallisarkiston Kadonneiden sukulaisten jäljillä -seminaarissa 19.4.2018

Äitini

Johtaja Zharinova, arvoisat sukututkijat, hyvät ystävät! Minulla on suuri kunnia olla puhujana Kadonneiden sukulaisten jäljillä -seminaarissa.

Muumipapan muistelmat -kirjassa on Muumiperheen sukupuu. Muumipapan kohdalla lukee, että Muumipappa on pienenä löytynyt toripussista ja että vanhemmista ei ole tietoa. Vanhempiansa pienenä hylkäämä Muumipappa vie ajatukset ihmisiin, jotka ovat sukunsa ja perheidensä hylkäämiä.

Sukututkimuksesta tiedämme, että suku ja perhe voi olla biologinen, sosiaalinen tai juridinen.

"Irina, tule tänne ja sano päivää oikealle äidillesi!" Nämä sanat sanoi kasvattiäitini minulle kesällä 1958. Pysähdyin ovenaukkoon ja näin kaksi vierasta naista. Tiesin ilman esittelyitä kumpi nainen oli minut synnyttänyt, vaikka näin häntä ensimmäistä kertaa. Lapsen intuitiolla mittasin tätä tuntematonta naista ylhäältä alas ja alhaalta ylös. Vaistosin silloin, että hän oli tehnyt jotain muutakin kuin vain synnyttänyt minut. Nainen hänen vierellään katsoi minua kiinnostuneena. Hänellä oli valkoinen tukka, ruskeat silmät ja kaunis hymy ja hänestä, Lilly Julia Baehr-Alexandrowskystä oli tuleva äitini! Vuonna 1913 hän oli menettänyt rakastamansa mamatschkan. Vain vuosi sen jälkeen hän menetti isänsä Sahalinin saarella.

Lillyn suomalaisen isän, Gustav Adolf Baehrin (Göstan) kuolema vuonna 1914 herätti sukulaisten keskuudessa Suomessa paljon surua ja huolta pikku Lillystä. Päästyään jäiden sulamisen jälkeen Sahalinin saarelta Vladivostokiin pikku Lilly juoksi virastoissa ja yritti järjestää isänsä eläkettä. Hän eli taloudenhoitaja Maria Arpen ja lastenhoitaja Ilmi Arpen kanssa Vladivostokissa suuressa köyhyudessa ja he olivat velkaa leipäkiinalaiselle, lihakiinalaiselle.

Suomalainen pastori Johannes Granö oli aikoinaan auttanut Göstaa karriäärin ja työelämän alkuun Omskissa vuonna 1902. Pastori Johannes Granö oli myös äitini kummisetä.

Gösta tunnettiin pystyväisenä ja toimintatarmoisena miehenä. Voisi sanoa, että Siperian laaja avaruus ja vapaus ikään kuin hullaannuttivat hänet. Hän ei kauan voinut pysyä samoilla seuduilla. Hän teki tarmokkaasti aloitetta ja luovutti sitten jaloilleen pannun yrityksen seuraajalleen. Göstalla oli paljon energiaa, mielikuvitusta, innostusta ja mitä tärkeintä Venäjän valtionvaroja käytettävissään. Hän perusti meijereitä, hevossiittoloita ja järjesti maanviljelysnäyttelyitä. Hänen muistokseen perustettiin maatalousmuseo Spaskiin, missä hän kauimmin toimi. 30 vuoden vanhana hän oli jo maatalousdepartementin taloustarkastaja ja hänellä oli uniformunsa epoleteissa kolme tähteä. Siihen mennessä Gösta oli jo toiminut ensin suomalaisten siirtolaisten parissa Omskissa, sitten ukrainalaisten siirtolaisten päällikkönä ensin Turkestanissa (Tashkentissa) ja sen jälkeen Amurin maalla.

Äitini on lapsuudessaan asunut seuraavilla paikkakunnilla Omsk, Taschkent, Vernyi (nykyinen Almaty), Izungul, Blagoveschensk, Stretinsk, Habarovsk, Vladivostok, Post Svetoi Olgi, Spaskoje, Nikolsk Ussurijsk, Sahalin. Olen kuullut maanjäristyksestä, kun Gösta kutsuttiin lasten kanssa kiinalaisen sotapäällikön luo vierailemaan, myrskyistä, karhusta, joka tuli syömään voita verannalle, susista, kiinalaisista ja korealaisista palvelijoista ja työntekijöistä, hunhuusien hyökkäyksistä ja Amur-joesta: Göstan maatilan ohi virtasi Amur-joki. Se todella virtasi ja vei mennessään mereen kaiken, millä itsellään ei ollut voimaa vastustaa. Öisin kuului "Auttakaa" -huutoja joelta, kun humalaiset venäläiset kylänmiehet päästivät käsistään aironsa ja virta alkoi kiidättää heitä nopeasti ja varmasti kohti Tyyntä Valtamerta. Ruton raivotessa Kiinan puoleisella rannalla, toi virta ruumiita laiturille. Äitini pikkuinen Viljo-veli kuoli sittemmin kiinalaiseen ruttoon alle nelivuotiaana Blagoveschenskissä.

Toivo Koivisto kirjoittaa Göstasta kirjassaan "Villissä Idässä" sivulla 35: "Ensimmäiset meijerit Ussurin luonnonrikkaaseen kihlakuntaan perusti agronomi Gösta Bähr, joka myös maanviljelysnäyttelyitä ja kilpailuja järjestämällä koetti perehdyttää takapajuista paikallisväestöä nykyaikaisiin maataloudellisiin menettelytapoihin". Ja sivuilla 116 – 117: "Useat suomalaiset olivat jättäneet Sahalinille muistoja. Viimeisiä täällä kuolleista suomalaisista oli Sahalinin piirin agronomina toiminut Gösta Bähr, joka koulupoikana Jyväskylässä tunnettiin "Päärin pullan" -nimellä. Hänen perustamallaan valtion maatilalla näin Suomesta tuodun siitosorin. Tältä samalta tilalta eli "fermalta" olimme aikaisemmin ostaneet siitoskarjaa ja sikoja Amurin-maahan". Göstan virka Sahalinin saarella sisälsi myös varakuvernöörin toimi.

Vuonna 1917, kaksi ja puoli vuotta Göstan kuoleman jälkeen, tuli eräänä päivänä soopeliturkkiin pukeutunut herra Lillyn luo. Hän oli Vladivostokin lutherilaisen kirkon rovasti Lesta. Rovasti Lesta astui ovesta sisään ja kysyi "Asuuko täällä sellainen kuin Lilly Baehr?". – Ihmetys oli molemmin puolin suuri. Rovasti Lesta oli löytänyt Lillyn! Rovasti Lesta jatkoi "Nyt sinä Lilly pääset isoäidin luo Jyväskylään".

Taakse jäi Vladivostok ja edessä oli kuukauden kestävä junamatka läpi levottoman Venäjän kesällä 1917.

Äitini oli tullut vanhan Fanny isoäitinsä (omaa sukua Ingman) luo. Ihmiset tulivat katsomaan Siperian ihmettä Lillyä. Kesiä hän vietti sukulaistensa luona – Ingmanit, Ivalot, Stenbäckit. Lilly oli aikamoinen ulkomaanelävä, josta piti muokata suomalainen. Näin oli elämän meno 100 vuotta sitten.

Fanny isoäidin ollessa kuusi vuotias vuonna 1842 hänen isänsä kuoli. Fannyn otti kasvatettavaksi isän veli, Erik Alexander Ingman, joka oli Helsingin Yliopiston ensimmäinen lapsenpäästöopin ja lastentautien professori. Hän kirjoitti ensimmäisen suomenkielisen tieteellisen kirjoituksen lääketieteen alalta vuonna 1849 eli "Ovatko taudit itsenäisiä, eläväisiä olentoja?" Erik Alexander Ingman oli Lauantaiseuran jäsen. Toinen Fannyn isän veli oli Antero Wilhelm Ingman, eksegetiikan professori. Fanny -isoäidin sisko Ida meni lähetyssaarnaajamiehensä Karl August Weikkolinin kanssa Ambomaalle Afrikkaan.

Äitini suvun esi-isiä ovat Merovingit, Pyhä Erik, Rurik ja Wilhelm valloittaja.

Fanny -isoäidillä oli terävät aivot ja terävä kieli ja joutui siksi riitoihin monen sukulaisensa kanssa. Mutta Gösta -poikansa kuoleman jälkeen hän pisti koko Suomen sekaisin piispaa myöten löytääkseen lapsenlapsensa Lillyn Siperiasta!

Äitini solmi avioliiton ratsumestari Nikolaj d'Alexandrowskyn kanssa. Kolja oli käynyt Nikolajevin ratsumestarikoulun vähän myöhemmin kuin Mannerheim. Alexandrowskyn suku oli alun perin hollantilainen. Koljan isä oli taidemaalari, todellinen valtioneuvos Stephan Feodorovitch Alexandrowsky. Vuonna 1874 S.F. Alexandrowsky asetti Akatemian näyttelyyn rouva Akosovin, kenraaliluutnantti Jazukovin ja sotaministeri Miljutinin vesivärimuotokuvat. Näistä töistä hän sai akateemikon arvonimen. Taiteilija osallistui myös maailmannäyttelyihin – vuonna 1872 Lontoossa ja vuonna 1878 Pariisissa. Hänen ehkä tunnetuin maalauksensa on runoilija ja diplomaatti Fjodor Tjuttsevistä, joka on Tretjakovin galleriassa. Taidemaalari S.F. Alexandrowskyn isä oli maaomistajasukua Riikasta. Koljan setä isän puolelta, insinööri ja taidemaalari Ivan Fjodorovitch Alexandrowsky (1817- 1894) on tunnettu konstruoimistaan sukellusveneistään ja vedenalaisista torpedoistaan.

Koljan isän kuoltua vuonna 1906 perheen lasten koulutuksesta huolehtivat seuraavat henkilöt: suuriruhtinas Konstantin Konstantinovitsin rahoista koulutettiin Kolja. Suuriruhtinas Konstantin Konstantinovits kysyi usein Koljalta ”Punatukkainen, oletko maalannut?”. Benckendorff hoiti Paul -veljen koulutuksen ja suuriruhtinatar Maria Pavlovna vanhempi hoiti Ljudmila -siskon koulutuksen. Rouva Alexandrowsky sai Suomen valtiosihteeri Linder -eläkkeen.

Kolja palveli leskikeisarinnan henkivartiokaartissa. Hänet oli valittu henkivartiokaartiin yksimielisesti täydellä äänimäärällä. Kolja haavoittui vakavasti Japanin sodassa 1905. Vallankumouksen aikana Kolja taisteli valkoisessa armeijassa (Denikin – Wrangel). Kenraali Wrangelin sotajoukot vetäytyivät loppujen lopuksi Sevastopoliin (1920 – 1921). Sevastopolista valkoisen armeijan rippeet lähtivät laivoilla Mustan meren yli Konstantinopoliin. Ranskalainen laivasto auttoi pakenevia emigrantteja. Konstantinopolin tulon jälkeen Kolja oli Zhirkadzhin sotilasleirin komentajana. Koljan emigranttimatka jatkui Pariisiin kautta Suomeen, koska täällä oli hänen äitinsä sukua. Toisen maailmansodan aikana Kolja oli Sveitsin suurlähetystössä töissä. Hän sai sillä lailla diplomaatin koskemattomuuden.

Koljan ystäväpiiriin kuului m.m. Hugo Backmansson, Boris Engelhardt, V. N. Granberg, Boris Graevenitz, Kamenskij, paroni Max Loudon (paroni Max Loudon kuoli Neuvostoliitossa luovutettujen joukossa v. 1945 paikkeilla. Muistan kun äitini sanoi 20:sta luovutetusta ”Voi raukkoja, ei mitään tietoa kohtaloista”. Luovuttajana oli sisäministeri Leino), Tigerstedt, paroni Gyné, paroni Schterner, Nikolaj Mensbir (toimi muuten portierina hotelli Kämpissä. Mensbir puhui seitsemää kieltä), von Wiesen, kreivi Buxhoevden, paroni von Fersen, Narbuth, Valery Semenoff-Tian-Shansky.

Sukua Sortavalassa:

Hilma (omaa sukua Bähr) ja Samuli Suomalainen. Kirjailija Samuli Suomalainen oli matematiikan lehtorina Sortavalan seminaarissa 1880 - 1906. Sortavalaan muutettuaan hän oli perustamassa Laatokka -nimistä sanomalehteä ja toimi sen vastuullisena toimittajana 1882–1884. Kuvassa on Suomalaisen perhe Sortavalassa 1890 -luvun alussa.

Laulutaiteilija Naëmi Ingman. Hän meni naimisiin tohtori Werner Starckin kanssa. Naëmi Ingman opetti Sortavalan lyseossa laulua ja antoi yksityistunteja lauluopinnoissa. 1800 -luvun lopussa Naëmi ryhtyi johtamaan Sortavalan sekakuoroa. Naiskuoron toiminta alkoi 1800 -luvun lopulla lähinnä Naemi Starckin johdolla. Kun Aino Ackté konsertoi Sortavalassa vuonna 1894, hän päätti konsertin Oskar Merikannon lauluun ”Pai, pai, paitaressu” saaden yleisön haltioihinsa. Laulun alkuperäisenä nimenä oli Kehtolaulu, jonka Oskar Merikanto oli omistanut Sortavalan lyseon pitkäaikaiselle musiikinopettajalle Naëmi Starckille.

Jenny Ingman, vuodesta 1908 Ivalo on suomalaisen naisdiakonian näkyvimpiä hahmoja. 1883 hän siirtyi suomen kielen opettajaksi Sortavalaan ja oli mukana siellä perustetussa Sortavalan Evankelisessa Seurassa, samoin kuin paikallisessa raittiusseurassa. Ivalo alkoi myös toimia Raamatun selittäjänä ja seurapuhujana, mikä oli siihen aikaan harvinaista naiselle. Hän perusti Sortavalan diakonissalaitoksen ja johti sitä 22 vuoden ajan. Lisäksi hän tuli tunnetuksi kirjallisesta toiminnastaan.

Jennyn veli oli fil.tri kirjailija, lehtimies, historiantutkija ja professori Herman Alexander Ingman, vuodesta 1907 tunnettu nimellä Santeri Ivalo. Santeri Ivalo oli Päivälehdien perustajia vuonna 1889 yhdessä Eero Erkon, Arvid Järnefeltin ja Juhani Ahon kanssa. Päivälehti lakkautettiin 1904, mutta sen tilalle perustettiin 1905 Helsingin Sanomat, jonka toimitukseen Ivalo kuului kuolemaansa saakka. Helsingin Sanomien päätoimittajana Ivalo oli 1918–1920 ja 1932. Ivalo oli myös Helsingin Sanomien julkaisijan Sanoma Oy:n johtokunnan puheenjohtaja vuodesta 1927.

Jennyn ja Santerin serkku oli pääministeri ja arkkipiispa Lars/Lauri Ingman.

Kasvoin ympäristössä, jossa oli historian lehtien havinaa mihin vain katseeni käänsin. Äitini kertomukset suvustaan ulottuvat Afrikan Ambomaalta läpi Euroopan ja Suomen Siperiaan saakka.